

PORNAISTEN KARTANONRINTEEN SUUNNITTELUALUEEN LUONTOARVOJEN PERUSSELVITYS 2018

Lohkon 2 pieni kallioselänne

Sisältö

1. Johdanto.....	3
2. Aineisto ja menetelmät.....	3
3. Tutkimusalue	4
4. Tulokset.....	4
4.1 Alueen yleiskuvaus	4
4.2 Liito-oravaselvitys	7
4.2.1 Johdanto	7
4.2.2 Käytetty menetelmä	7
4.2.3 Tulokset.....	7
5. Yhteenveto	8
6. Lähteet ja kirjallisuus.....	8
7. Liitteet.....	10

1. Johdanto

Pornaisten kunta tilasi syksyllä 2018 Suomen Luontotieto Oy:ltä Pornaisten keskustaajaman eteläpuolella sijaitsevan Kartanonrinteen suunnittelualueen luontoarvojen perusselvityksen. Selvitys liittyy hankkeen ympäristösuunnitteluun ja ympäristövaikutuksiin liittyviin perusselvityksiin. Tehtävän yhteyshenkilönä on tilaajan puolella toiminut suunnittelupäällikkö Jouni Kiimamaa (Sweco Ympäristö Oy) ja Suomen Luontotieto Oy:ssä Jyrki Matikainen.

2. Aineisto ja menetelmät

Tutkimusalueelta (karttaliite 1) selvitettiin Luonnonsuojelulain tarkoittamat suojeltavat luontotyytit (Luonnonsuojelulaki 1996/1096, 29§), Metsälain tarkoittamat erityisen tärkeät elinympäristöt (1996/1093, 10§) ja Vesilain (Vesilaki 587/2011) suojelemat pienvesikohteet, kuten lähteet ja purot. Selvitys sisälsi myös uhanalaisia tai silmälläpidettäviä luontotyyppijä (Raunio ym. 2008) koskevan tarkastelun. Inventointi toteutettiin Luonnonsuojelulain luontotyyppien inventointiohjeen (Pääkkönen 2000) mukaisesti.

Luontotyyppiselvitys, jonka yhteydessä tehtiin myös lyhyt kasvillisuuden kuvaus, tehtiin 11.10.2018. Alueelle tehtiin toinen maastokäynti 18.11, jolloin alueelta tehtiin jätöshavainnointimenetelmään perustuva liito-oravaselvitys. Ajankohdasta johtuen alueelta ei voitu tehdä pesimälinnustoselvitystä, mutta Lintudirektiivin liitteen I lajeihin kuuluvat paikkalinnut oli alueelta mahdollista selvittää. Alueelta etsittiin myös pysyvän pesän rakentavien petolintujen pesiä.

Selvityksen maastotöistä vastasi FM, biologi Jyrki Matikainen Suomen Luontotieto Oy:stä. Raportin taittoi Eija Rauhala (tmi Eija Rauhala). Selvityksessä käytetyn karttamateriaalin luovutti tilaaja käyttöömmme. Ennen maastoinventointia selvitettiin onko alueelta olemassa aiemmin julkaistua luontotietoa. Alueelta on tehty melko perusteellinen luontoselvitys (Siitonen 2000) osana alueen osayleiskaavoitusta, mutta selvitys on vanha ja alueella on tapahtunut voimakkaita ympäristömuutoksia tämän jälkeen.

Yleiskuva lohkojen 1 ja 3 rajalta etelänsuuntaan

3. Tutkimusalue

Tutkimusalue sijaitsee Pornaisten kunnan keskustaajaman eteläpuolella. Alue rajautuu itäosiltaan metsämaastoon, eteläosiltaan asutukseen ja länsiosiltaan golf-kenttä alueeseen. Pohjoispuolelle tutkimusalue rajautuu puustoiseen mäkialueeseen. Koko tutkimusalue on, louhosten läjitysalueita lukuun ottamatta, puustoista hoidettua talousmetsää, josta suurin osa on avohakkattu kymmenkunta vuotta siten. Tutkimusalueeseen kuuluu jo lohkottuja, rakentamattomia tontteja.

4. Tulokset

4.1 Alueen yleiskuvaus

Alue jaettiin kolmeen erilliseen lohkoksi lähinnä pinnanmuodon ja kasvillisuustyyppien perusteella. Kultakin lohkolta tehtiin lyhyt kasvillisuuden ja muiden luontoarvojen kuvaus.

Lohko 1

Rinnealue, joka rajautuu eteläpuolella taimikkoalueeseen, on harvapuustoista, noin 30 vuotiasta kuusikkoa (*Picea abies*), jossa sekapuuna kasvaa yksittäisiä rauduskoivuja (*Betula pendula*) ja myös muutama haapa (*Populus tremula*). Aluspuustoa ei käytännössä ole, ja niukka pensaskerros koostuu kuusen taimista sekä muutamista tammen (*Quercus robur*) taimista. Metsätyyppi on tuoretta mustikkatyypin kangasta, jossa aluskasvillisuuden valtalajiston muodostavat mustikka (*Vaccinium myrtillus*), puolukka (*Vaccinium vitis-idaea*) ja metsälauha (*Deschampsia flexuosa*). Muutamien kohdoin alueella on pieniä sananjalkakasvustoja (*Pteridium aquilinum*). Vaateliaampaa lajistoa ei lohkon alueella esiinny. Alueella on muutamia tuulen-

Lohkon 1 kuusikkorinne on paikoin pahoin kulunut

kaatoja sekä yksittäisiä pystyyn kuivuneita kuusia, mutta muuten lahoppuuta on niukasti. Alueen koilliskulmauksessa on louhoskiven läjityspaikka, jonka ympäristössä kasvaa mm. raitaa (*Salix caprea*) ja koivuntaimia. Lohkon alueella risteilee motocross harrastajien ajoratoja ja maasto on paikoin hyvin kulunutta. Lohkon pohjoisreunalla havaittiin Lintudirektiivin liitteen I lajeihin kuuluva pyy.

Lohko 2

Lohkon alue käsittää alueen länsipäässä sijaitsevan matalan kallioselänteiden alueen, joka eteläreunaltaan rajautuu asutukseen sekä selännettä reunustavat taimikkoalueet. Varsinaisen kallioselänteiden alueella puusto on hyvin harvaa männikköä ja puustoon kuuluu männyn lisäksi vain notkopaikoissa kasvavia hieskoivuja (*Betula pubescens*). Alueen kalliopinnat ovat poronjäkälien (*Cladonia*) ja sammalten peittämiä ja alueella on myös laajoja kanervakasvustoja (*Calluna vulgaris*). Pensaskeroksessa kasvaa muutamia katajia (*Juniperus communis*) ja virpajua (*Salix aurita*). Kallioketoa ei alueella ole. Metsätyyppi on karua puolukka/kanervatyypin kangasta. Kallioselänteiden ja asutuksen väliin jää matala koivuvaltainen taimikkoalue, joka on paikoitellen hyvin tiheä. Puustoon kuuluu koivun lisäksi mäntyä, raitaa, pihlajaa (*Sorbus aucuparia*) ja kuusta. Ylispuustona kasvaa muutama kookkaampi rauduskoivu. Aluskasvillisuus on melko rehevää ja paikoin sananjalka muodistaa laajoja kasvustoja. Aikaisemmasta avohakkuusta muistuttaa pioneirilajistoon kuuluvan metsäkastikan (*Calamagrostis arundinacea*) runsaus. Alueen lounaiskulmauksessa, aivan kaava-alueen rajalla on osayleiskaavan luontselvitykseen rajattu Metsälakikohde eli lehtomainen notkelma. Kohde on selvityksen jälkeen avohakattu ja tällä hetkellä kohteella kasvaa tiheä lehtipuuvesaikko. Alue on myös kuivunut ilmeisesti viereisen asuinalueen kuivatuksen vuoksi, eikä kohdetta voi pitää enää Metsälain tarkoittamana erityisen tärkeänä elinympäristönä. Notkelman länsipuoleisella matalalla kalliorinteellä kasvaa runsaasti kallioimarretta (*Polypodium vulgare*) ja pensaskeroksen lajistoon kuuluu taikanamarja (*Ribes alpinum*).

Lohkon 2 alueella aiemmin sijainnut lehtonotkelma on hakattu ja sen luontoarvot ovat heikentyneet

Lohko 3

Tutkimusalueen tiehen ja asutukseen rajautuva itäosa on pääosin nuorta taimivaiheen metsää. Alueen maapohjaa on muokattu monin paikoin ja alueella on pensoittuneita maakasvoja sekä myös heinittynyt ilmeisesti ylijäämämaista tasattu avomaalaikku. Osa alueesta on myös ojitettu. Puusto on koivuvaltaista, mutta koivikon seassa kasvaa myös pihlajaa, haapaa, harmaaleppää (*Alnus incana*), raitaa, kuusta ja mäntyä. Ylispuustona kasvaa muutamia kookkaampia ja ilmeisesti istutusperäisiä tammia sekä yksittäisiä mäntyjä alueen pohjoisreunalla. Pensaskerroksen lajistoon kuulu niukkana kasvava korpipaatsama (*Rhamnus frangulas*) sekä maavalleilla kasvavat kiiltopajut (*Salix phylicifolia*) ja terttuseljat (*Sambucus racemosa*). Aluskasvillisuus on paikoin hyvin niukkaa varjostuksen vuoksi. Muutamin kohdin alueella kasvaa hieman runsaammin metsänalvejuurta (*Dryopteris carthusiana*). Maanläjityspaikkojen kasvillisuus on kulttuurivaltaista ja paikalla kasvaa mm. juolavehnää (*Elymus repens*), nurmilauhaa (*Deschampsia cespitosa*) ja nurmirölliä (*Agrostis capillaris*) sekä vieraslajeista lupiinia (*Lupinus polyphyllos*). Lahopuuta tai kolopuita ei lohkon alueella ole.

Lohkon 3 alueella on avomaalaikkuja, jossa kasvaa kulttuurilajistoa kuten lupiinia.

Lohkon 3 tiheää lehtipuuvesaikkoa

4.2 Liito-oravaselvitys

4.2.1 Johdanto

Liito-orava (*Pteromys volans*) kuuluu EU:n Luontodirektiivin liitteen IV lajeihin ja on siten erityisesti suojeltu laji koko EU:n alueella. Kansallisessa uhanalaisluokituksessa (Rassi ym. 2010) laji kuuluu luokkaan vaarantuneet (VU). Suomen liito-oravapopulaation kokoa on vaikea tarkasti selvittää, mutta seurantatutkimusten perusteella laji näyttää taantuneen viimeisen vuosikymmenen aikana jopa 30 %. Liito-oravan suojelustatus on vahva, sillä Luontodirektiivin 12 artiklan 1 kohta edellyttää, että lajin lisääntymis- tai levähdyspaikkoja ei hävitetä eikä heikennetä. Alueellinen ympäristökeskus voi kuitenkin myöntää poikkeusluvan, mikäli lajin suojelutaso säilyy suotuisana.

4.2.2 Käytetty menetelmä

Tutkimusalueella tehty liito-oravaselvitys toteutettiin jätöshavainnointimenetelmää käyttäen. Inventoinnissa liito-oravan keltaisia jätöksiä haettiin lajin mahdollisten oleskelu- ja ruokailupuiden tyviltä ja oksien alta 18.11.2018. Lajin keltaisia talvijätöksiä alkaa kertyä lajin siirtyessä lehtiravinnosta silmuravintoon noin lokakuun puolestavälistä lähtien. Samalla alueelta haettiin mahdollisia pesä- ja päivälepokoloja. Alueelta tutkittiin kaikkien suurikokoisempien puiden tyvet liito-oravan jätösten löytämiseksi. Talvijätösten lisäksi inventointialueelta haettiin liito-oravan jättämiä virtsamerkkejä, jotka värjäävät erityisesti haapojen epifyyttisammaleet keltaisiksi ja tuoksuvat voimakkaasti läheltä nuuhkaistessa. Lisäksi alueelta etsittiin liito-oravan jättämiä syönnöksiä ja muita ruokailujälkiä. Lajin suosimien ruokailupuiden alta löytyy silmuja ja oksankärkiä ja kesäaikana myös pureskeltuja lehtiä, joita kertyy joskus runsaasti puiden alle.

4.2.3 Tulokset

Alueelta ei löytynyt merkkejä liito-oravan esiintymisestä ja suurin osa alueesta on lajille sopimatonta ympäristöä. Lajille elinympäristöksi optimaalisia varttuneita kuusi-haapa sekametsäkuvioita ei alueella ole, eikä alue ympäristönsä puolesta sovellu lajin lisääntymisympäristöksi. Tilapäisesti laji saattaa alueella liikkua, koska alueelta on puustoisia yhteyksiä moneen suuntaan.

Alueella ei esiinny liito-oravia

5. Yhteenveto

Suunnitellulla asemakaavan laajennusalueella ei esiinny Luonnonsuojelulain (Luonnonsuojelulaki 1996/1096, 29§) 29 § mukaisia suojeltavia luontotyyppiejä. Istutusperäistä tammia alueella kasvaa runsaasti, mutta kookkaita luontotyyppikriteerin mitat täyttäviä tammia on niukasti, eikä jalopuulehdon puumäärä kriteerit täyty (20 puuta /ha). Metsälain 10 § mukaisia erityisen tärkeitä elinympäristöjä ei suunnittelualueen sisällä ole, mutta alueen pohjoispuolella ja erityisesti alueen länsipuolella, golf kenttään rajautuvalla alueella on näyttäviä jyrkäniteitä, jotka ovat selkeitä Metsälain 10 § mukaisia arvokkaita elinympäristöjä. Vesilain (Vesilaki 587/2011) tarkoittamia suojeltavia pienvesiä ei alueella ole eikä uhanalaisia tai silmäläpidettäviä luontotyyppiejä (Raunio ym. 2008) alueella esiinny. Perinnemaisemakohteita tai perinnebiotooppeja ei alueella ole. Alueella ei esiinny liito-oravia eikä alueella ole lajille optimaalista elinympäristöä. Viitasammakoille sopivia kutulammikoita ei alueella ole. Alueella ei havaittu lepakkoille talvehtimispaikoiksi sopivia louhikoita tai sellaisia rakenteita, joissa lepakot saattaisivat talvehtia. Ajankohdan vuoksi alueelta ei voinut tehdä systemaattista pesimälinnustoselvitystä, mutta paikkalintuihin kuuluva pyy havaittiin alueen pohjoisosassa. Laji kuuluu EU:n Lintudirektiivin liitteen I lintulajeihin. Pysyvän pesän rakentavien petolintujen pesiä ei alueella havaittu. Vuoden 2000 selvityksessä todettiin, että alueen pohjoispuoleisella kallioalueella on huuhkajan pesimäpaikka. Nykyisellään alue lienee lajille liian rauhaton pesimäympäristö mm. motocross-reitin vuoksi.

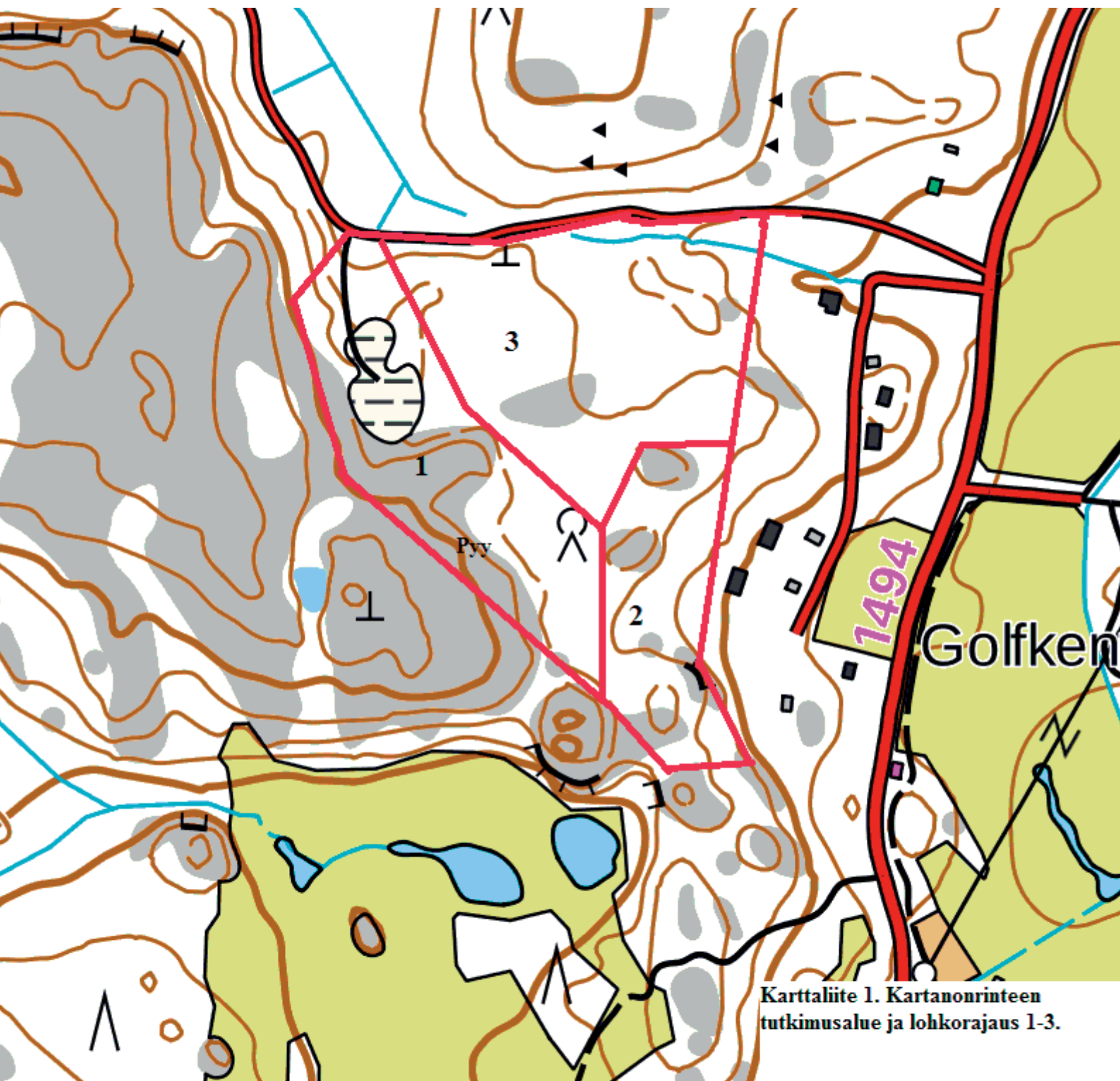
6. Lähteet ja kirjallisuus

- Airaksinen, O. & Karttunen, K. 2001: Natura 2000 -luontotyyppiopas. Ympäristöopas 46, 2. korj. painos, Suomen ympäristökeskus, Helsinki.
- Arnold, E.N & Burton, J.A. 1978: A Field Guide to the reptiles and Amphibians of Britain and Europe.
- Hanski Ilpo K, 1998: Home ranges and habitat use in the declining flying squirrel, *Pteromys volans*, in managed forests. *Wildlife biology* 4: 33–46.
- Hanski, I. K. 2006: Liito-oravan *Pteromys volans* Suomen kannan koon arviointi. Loppuraportti. – Ympäristöministeriö, Helsinki.
- Hanski, I. K. 2006: Liito-orava ja metsätalous. – Kirjassa: Jalonen, R. (toim.), Uusi Metsäkirja, s. 187–188. Gaudeamus, Helsinki.
- Hanski, I. K. 2008: Liito-oravan (*Pteromys volans*) Suomen kannan koon arviointi. – Julkaisussa: Juslén, A., Kuusinen, M., Muona, J., Siitonen, J. & Toivonen, H. (toim.), Puutteellisesti tunnettujen ja uhanalaisten metsälajien tutkimusohjelma. Loppuraportti, s. 70-71. Suomen ympäristö 1/2008.
- Hanski, I. K., Henttonen, H., Liukko, U.-M., Meriluoto, M. & Mäkelä, A. (toim.) 2001: Liito-oravan (*Pteromys volans*) biologia ja suojelu Suomessa. – Suomen ympäristö 459.
- Hanski, I. K., Mönkkönen, M., Reunanen, P. & Stevens, P. 2000: Ecology of the Eurasian Flying Squirrel (*Pteromys volans*) in Finland. – Kirjassa: Goldingay, R. & Schebe, J. (toim.), *Biology of Gliding Mammals*. Filander Verlag, Fürth.
- Lappalainen, M. 2002: Lepakot. Salaperäiset nahkasiivet. Tammi

- Leivo, M., Asanti, T., Koskimies, P., Lammi, E., Lampolahti, J., Mikkola-Roos, M. & Virolainen, E. 2002: Suomen tärkeät lintualueet FINIBA. BirdLife Suomen julkaisuja (No 4). 142 s. BirdLife Suomi. Suomen ympäristökeskus
- Meriluoto, M. & Soininen, T. 1998: Metsäluonnon arvokkaat elinympäristöt. Metsälehtikustannus. Tapio. Hämeenlinna.
- Mossberg, B. & Stenberg, L. 2005: Suuri pohjolan kasvio. Tammi. Helsinki.
- Nieminen, M. & Ahola, A. (toim.) 2017: Euroopan unionin luontodirektiivin liitteen IV lajien (pl. lepakot) esittelyt. – Suomen ympäristö 1/2017: 1–278.
- Rassi, P., Hyvärinen, E., Juslén, A. & Mannerkoski, I. (toim./eds.) 2010: Suomen lajien uhanalaisuus – Punainen kirja 2010. Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus, Helsinki. 685 s.
- Raunio, A., Schulman, A. & Kontula, T. (toim.). 2008. Suomen luontotyyppien uhanalaisuus. Suomen ympäristökeskus, Helsinki. Suomen ympäristö 8/2008. Osat 1 ja 2. 264 + 572 s.
- Ryttäri, T. & Kettunen, T. 1997: Uhanalaiset kasvimme. – Suomen Ympäristökeskus. Kirjayhtymä Oy. Helsinki.
- Ryttäri, T., Kalliovirta, M. & Lampinen, R. 2012 (toim.). Suomen uhanalaiset kasvit. Tammi, Helsinki
- Saario, Tapio 1998: Varsinais-Suomen ja Satakunnan luontoselvitykset. Bibliografia. Lounais-Suomen ympäristökeskus. 96 s.
- Silkkilä, O. & Koskinen, A. 1990. Lounais-Suomen kulttuurikasvistoa.
- Siitonen, Mikko 2000: Pornaisten Kotojärven osayleiskaava-alueen luontoselvitys 2000. Ympäristötutkimus Oy Metsätähti.
- Söderman, T. 2003: Luontoselvitykset ja luontovaikutusten arviointi – kaavoituksessa, YVA -menettelyssä ja Natura -arvioinnissa. Ympäristöopas 109. Suomen ympäristökeskus.
- Tiainen, Juha; Mikkola-Roos, Markku; Below, Antti; Jukarainen, Aili; Lehikoinen, Aleksi; Lehtiniemi, Teemu; Pessa, Jorma; Rajasärkkä, Ari; Rintala, Jukka; Sirkiä, Päivi; Valkama, Jari 2015 : Suomen Lintujen uhanalaisuus 2015: Ympäristöministeriö. 978-952-11-4552-0
- Valkama, Jari, Vepsäläinen, Ville & Lehikoinen, Aleksi 2011: Suomen III Lintuatlas. – Luonnon-tieteellinen keskusmuseo ja ympäristöministeriö. <http://atlas3.lintuatlas.fi>. ISBN 978-952-10-6918-5. Sähköinen versio.

7. Liitteet

Karttaliite 1. Kartanonrinteen tutkimusalue ja lohkorajaus 1-3.